

א. בישול אחר אפיה

למדנו שמאכל (ובש) שבושל כל צורכו שוב אין בו איסור בישול. נחלקו הראשונים במאכל שנאפה (בתנור) או נצלה (ללא רוטב), האם יש איסור לבשלו בשבת. והוא הדין להיפך, מאכל שנתבשל לפני שבת, האם יש איסור בצלייתו או באפייתו בשבת?
דעת היראים היא שיש בישול אחר צליה/אפיה (וכן להיפך):

1. ספר יראים | סימן רעד

וכל דבר שנתבשל או נאפה כל צרכו להחזירו בכלי ראשון לחממו או ליתנו בצד האור מותר, שכל דבר שנתבשל או נעשה כל צרכו אין בה משום בישול, שאין בישול אחר בישול, אבל יש בישול אחר צלי ויש צלי אחר בישול.

בגמרא בפסחים מבואר שלא יוצאים ידי חובת אכילת מצה במצה שבושלה לאחר שנאפתה. מכאן מוכיח היראים שיש בישול אחר אפיה, והראיה ממצה זו היא שלמרות שנאפתה, לאחר שבושלה בטל ממנה שם מצה:

2. תלמוד בבלי | מסכת פסחים דף מא עמוד א

דתניא יוצאין (ידי חובת אכילת מצה) ברקיק השרוי ובמבושל שלא נימוח דברי רבי מאיר, רבי יוסי אומר יוצאין ברקיק השרוי אבל לא במבושל אף על פי שלא נימוח.

3. רש"י | שם

יוצאין – ידי חובת מלא דקיק השרוי בתבשיל לאחר אפייתו, ואף על פי שמתחמם – לחם הוא, כל זמן שהוא קיים, שלא נימוח לגמרי, וכן במבושל. אבל לא במבושל – ללא לחם קרינא ביה, ואף על פי שכבר נאפה בתנור – הואיל וחזר ובישלו – ביטלו מתורת לחם.

כדברי רש"י הסביר היראים:

4. ספר יראים | סימן רעד

פי גבי מצה לחם כתיב ואינו נקרא לחם אלא אפוי ולא מבושל, וכשבשלו אחר אפייתו נקרא מבושל דיש בישול אחר אפייה הוא הדין נמי צלאו ואחר כן בשלו דיש בישול אחר צלי. ור"מ ור' יוסי אמרי' בעירובין [מ"ו ב'] הלכה כר' יוסי.

הראב"י חולק על היראים וסובר שאין בישול אחר אפיה, דחה את ראייתו וביאר שכל מה שבישול פועל על אפיה זהו דין מיוחד במצה ולא בכל התורה, וכן מוכח בגמרא בברכות שדין זה מיוחד במצה כיון שצריך לטעום טעם מצה.

5. מרדכי | מסכת שבת פרק כירה רמז שב

פי' ה"ר אליעזר ממיץ... ואע"פ שאין בישול אחר בישול מ"מ יש בישול אחר אפיה וצליה כדאמרי' בפסחים... מיהו ראב"י כתב דלאו מילתא היא דבפ' כיצד מברכין מיייתי לה ומסיק דע"כ לא קאמר ר' יוסי אלא לגבי מצה דבעינן טעם מצה בפני וליכא:

6. תלמוד בבלי | מסכת ברכות דף לה עמוד ב

דרש רב נחמן משום רבינו ומנו שמואל שלקות מברכין עליהם בורא פרי האדמה. והברינן הירודים מארץ ישראל ומנו עולא משמיה דרבי יוחנן אמר שלקות מברכין עליהן שהכל נהיה ברברו.

ואני אומר במחלוקת שנויה דתניא יוצאין ברקיק השרוי ובמבושל שלא נמוח דברי רבי מאיר ורבי יוסי אומר יוצאים ברקיק השרוי אבל לא במבושל אף על פי שלא נמוח, ולא היא דכולי עלמא שלקות מברכין עליהן בורא פרי האדמה, ועד כאן לא קאמר רבי יוסי התם אלא משום דבעינן טעם מצה וליכא, אבל הכא אפילו רבי יוסי מודה.

7. רש"י | שם

אמר שלקות שהכל ואני אומר – עסק חלוקין בפלוגתא דרבי מאיר ורבי יוסי, ודברי שמואל ודברי רבי יוחנן ככל מיני ירקות הן, וחלוקין זה על זה: שמואל כרבי מאיר דלמך מבושל קאי במלחיה, ורבי יוחנן קאי כרבי יוסי.

להלכה, השולחן ערוך הביא את שתי הדעות ואילו הרמ"א כתב שנהגו להיזהר כיראים אף בכל שני, והמשנה ברורה הסביר טעמו:

8. שולחן ערוך | אורח חיים סימן שיח סעיף ה

יש מי שאומר דדבר שנאפה או נצלה, אם בשלו אח"כ במשקה יש בו משום בישול, ואסור ליתן פת אפילו בכלי שני שהיד סולדת בו, ויש מתירין.
הגה: בכלי שני; ויש מקילין אפילו בכלי ראשון; ונהגו ליזהר לכתחלה שלא ליתן פת אפילו בכלי שני כל זמן שהיד סולדת בו.

9. משנה ברורה | שם ס"ק מב

ואסור ליתן פת וכו' – הוסיף בזה דין אחר והטעם דסבירא ליה לדעה זו דיש דברים שמתבשלים אפילו בכלי שני מפני שהם רכים ואין אנו בקיאים וע"כ הוסיף לאסור ליתן פת האפוי דהוא ריך אפילו בכלי שני וה"ה דלדעה זו יש להחמיר נמי בשאר דברים שלא ליתנם בכלי שני

כידוע, כלל נקוט בידינו שכל מקום שכתב השולחן ערוך "יש אומרים ויש אומרים" הלכה כיש בתרא (אחרון), לפיכך הכרעת השולחן ערוך להקל, אלא שנחלקו במה בדיוק הקל.